

מלאכות תופר קורע ומחתך

מלאכת תופר

המלאכה במשכן והגדרתה

חיברו את היריעות (סוג של בד) זו לזו על ידי תפירה. ומכאן אנו באים להגדרת המלאכה: חיבור דברים נפרדים והפיכתם לגוף אחד על יד משהו אמצעי.

כאשר רוצים לחבר שני דברים זה לזה, יש אפשרות לקשור את שני הדברים יחד ויש אפשרות לתפור. וההבדל ביניהם הוא: מטרת הקשירה שיהיו שני דברים מחוברים. ומהות התפירה היא להפוך את השניים לאחד (ערוך השולחן סי' ש"ז, יח).

המלאכה מהתורה ומדרבנן

האיסור מהתורה הוא בשתי תפירות, אם עשה זאת באופן שהתפירה יכולה להחזיק מעמד, דהיינו שעשה קשר בראש החוט. וחכמים אסרו בכל אופן לתפור, גם אם התפירה לא יכולה להחזיק מעמד (רמב"ם שבת פ"י הלכה ט. וסי' ש"מ סעיף ו ובמשנ"ב ס"ק כז).

המלאכה בעצמה

תפירה על ידי חוט ומחט. (ובכלל זה מתיחת חוט תפירה שהחל להיפרם או מתיחה והידוק חוט של כפתור שתפירתו התרופפה). הדבקה, שימוש במהדק (סי' שמ סעיף ו וע"ע בשש"כ פט"ו עא).

מתי מותר

הכלל הוא: חבור אסור, הצמדה מותרת.

הרעיון של מלאכת תופר הוא לחבר בין שני דברים, אבל מותר להצמיד שני דברים אחד לשני. ולכן מותר לחבר שני דברים כאשר מהותם מוכיחה עליהם שנועדו לסגירה ולפתיחה. כגון תיק תק. וריץ רץ. וסקוצ (שש"כ פט"ו אות עח. חזו"ע ח"ה עמ' פג).

חיבור על ידי סיכה: יש מהאחרונים שהתייחסו לחיבור חלקי הבגד על ידי מחט וסיכה כחיבור, ולכן אסרו להדק את חלקי הבגד על ידי סיכת ביטחון וכדו'. ויש שלמדו שחזותו של המחט מוכיחה עליו שאין זה חיבור אלא רק הצמדת חלקי הבגד ומותר (דעת המשנ"ב בסי' ש"מ ס"ק כז לאסור. ודעת החזו"א או"ח סי' קנ"ו להתיר. וכ"כ בספר אורחות רבינו עמ' קסז. וכ"כ בחזו"ע שבת ח"ה תופר סעיף ב. ועיין בספר שש"כ פט"ו אות עד).

מלאכת קורע

המלאכה במשכן: פעמים שנוצרו חורים ביריעות מהתולעים, ועל כן קרעו את חלקי היריעה מסביב לחור ותפרו מחדש את חלקי הבד (שבת עה.).

הגדרה: קריעה או הפרדה של דברים המחוברים יחד. מהתורה חייבים רק אם קורעים על מנת לתפור (וי"א שכל קריעה שיוצרת תיקון בכלל זה) ומדרבנן אסור לקרוע גם בשביל סתם להשחית ולקלקל (שבת דף עג. סי' ש"מ סעיף יד. ועי"ש בביאור הלכה ד"ה ולא נתכוין שחייבים על קריעה שיש בה תיקון אפילו אם זה לא על מנת לתפור).

מלאכות תופר קורע ומחתך

דוגמאות

פתיחת מכפלת של הבגד על מנת ליצור מכפלת חדשה, אסור מן התורה, כיון שהקריעה נועדה בשביל שיוכלו לתפור מחדש. ומדברנן אסור לפרוס את המכפלת אפילו שלא לצורך כלל.

תלישת דפים דבוקים: אסור לתלוש דף ממקום בו הוא דבוק, כיון שהדפים נחשבים כתפורים, והפרדתם היא מלאכת קורע (סי' ש"מ סעיף יד).

קריעת נייר טואלט: יש מחלוקת אחרונים האם מלאכת קורע נאמרה דווקא כשקורע גופים רבים שהתחברו כמו בד. אך בדברים שהם גוף אחד כניילון או נייר אין בהם משום קורע. ויש שלמדו שמלאכת קורע גם בקורע גוף שלם אסור לקרוע את הנייר. אבל לרוב הפוסקים אסור לחתוך נייר או נייר כסף וכו' משום מתקן מנא, שמתקין לעצמו חתיכה שתהיה ראויה לשימוש (המתירים שאין בזה קורע: הגר"ז סי' ש"מ, יז. כה"ח ס"ק פה. חזו"ע שבת ח"ה עמ' פח. ועוד. והאוסרים משום קורע עיין בסי' שמ סעיף יג בביאור הלכה ד"ה אין. אך הסכמת הפוסקים לאסור לחתוך ניירות על כל סוגיהם, עיין בש"כ פכ"ג אות יט. ובחזו"ע שבת ח"ו עמ' סד).

הסרת תוויות מבגדים: תווית התלויה בבגד בחוט, שאינה מחברת בין שני חלקי הבגד, אלא רק מהודקת לבגד, מותר להסירה (עיין באורחות שבת פ"א אות יד).

קריעה בדבר שנתפר לזמן קצר

תפירה לזמן: נחלקו הראשונים, האם תפירה לזמן קצר (כלומר כשתופר ובדעתו להתיר לאחר זמן) מותרת או אסורה, כלומר האם נאמר שכל המהות של תפירה זה רק כאשר מאחדים בין חלקי הבד השונים, אבל כאשר תפירה נעשית לזמן קצר, אין זה חיבור אמיתי. או שעצם החיבור בין חלקי הבד אסור גם אם מתכנן לפרוס את התפירה.

וממילא גם לגבי קריעה בדבר שנתפר לזמן קצוב. אם נאמר שזה לא נחשב תפור, אז מותר להפרידם. אך אם הם נחשבים תפורים אז ההפרדה נחשבת כקריעה.

הכרעה: הפוסקים נחלקו מה סוברים בנושא זה השולחן ערוך והרמ"א. דעת החזון איש שגם תפירה לזמן קצוב נחשב תפירה, וממילא אסור לקרוע. ודעת הרבה פוסקים אחרים שאין זו תפירה ואין זו קריעה (אורחות שבת פ"א הערה מג. ובאר לציון פכ"ט תשובה ו. וש"כ פט"ו אות סז בחזו"ע ח"ה עמ' פה ובלבד שלא יעשה כן בפני עם הארץ – כלומר מי שלא בקיא בהבנת ההיתר ויבוא להקל יותר).

שימוש בפלסטר ובטיטולים שהדבקתם בדבק ולא בסקוצ', וכן פתיחת זוג גרביים חדשים שתפורים יחד, תלויה במחלוקת זו. אם אנו אומרים שתפירה לזמן אינה תפירה, ממילא מותר לפתוח את המדבקה שדבוקה לפלסטר. וכן מותר לפתוח את התפירה של הגרביים.

מלאכות תופר קורע ומחתך

מלאכת מחתך

המלאכה במשכן : חתכו את העורות ואת הבדים בגודל ובמידה מסויימת כדי לעשות מהם כיסוי לאהל המשכן (שוי"ע הרב סי' ש"ד טז).

הגדרת המלאכה : חותך דבר כלשהו ומקפיד על גודל מסויים, או על מיקום מסויים (רמב"ם פ"א הלכה ז).

ולכן, אין לחתוך כל דבר כאשר מקפידים על המידה הרצויה. אכן נחלקו האחרונים לגבי קריעת הנייר במקום הניקוב, או פתיחת פחית שתיה במקום הניקוב, האם זה נחשב שמקפיד על מידה מסויימת (נרחיב בזה בעז"ה בשיעור מיוחד).

חיתוך באוכל : מלאכה זו לא נאמרה באוכל, ועל כן מותר לחתוך מאכלים בכל צורה, ובכלל זה עשיית צורות בפירות וכדו' (אבל לא בקליפה כיון שהיא אינה אוכל) וכן מותר לחתוך תרופות וכדו' במידה מסויימת (סי' שכב במשנה ברורה בס"ק יב ועייס בחוט שני ח"א פט"ז סק"ב שזה נחשב רק שימוש באוכל ולא תיקון באוכל).